

Katılım Bankalarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk Performanslarının Değerlendirilmesi: ENTROPİ ve TOPSİS Yöntemleri ile Uygulama ^{1*}

Zeynep HATUNOĞLU

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
zhatunoglu@hotmail.com

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-9103-2766>

Haluk SATIR

Öğr. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Afşin Meslek Yüksekokulu, haluksatir@ksu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0003-3240-7211>

Feyzi YAŞAR

Öğr. Gör. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi,
Göksun Meslek Yüksekokulu, feysi12@ksu.edu.tr

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6465-5813>

Öz

Kurumlar, toplumun yaşam kalitesini yükseltmek, ekonomiye ve eğitime destek olmak, kültürel mirasın yaşatılarak gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak amacıyla çeşitli sosyal projeler yürütmektedirler. Sağladığı nakit akışı ve sahip olduğu aktif büyüklüğü bakımından finans sektörünün yapı taşlarından biri olan katılım bankaları da temel hizmetlerinin yanı sıra pazarlama ve kurumsal itibara destek sağlamak amacıyla kurumsal sosyal sorumluluk projelerini yürütmektedirler.

Bu çalışmada, faizsiz bankacılık prensiplerine bağlı faaliyet gösteren katılım bankalarının yürüttükleri kurumsal sosyal sorumluluk projelerinin performans değerlendirilmesinin yapılması amaçlanmıştır. Bu değerlendirme ise, GRI

¹ Makale Geliş/Kabul Tarihi: 13.02.2019 / 09.07.2019

* Bu çalışma, 17-20 Ekim 2018 tarihlerinde İzmir’de gerçekleştirilen 5. Uluslararası Muhasebe ve Finansman Araştırmaları Kongresi’nde “Katılım Bankalarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk Performanslarının Topsis Yöntemi İle Değerlendirilmesi” adıyla sunulmuş olan bildirinin geliştirilmiş ve yeniden düzenlenmiş halidir.

Künye Bilgisi: Hatunoğlu, Z., Satır, H. ve Yaşar, F. (2019). Katılım Bankalarının Kurumsal Sosyal Sorumluluk Performanslarının Değerlendirilmesi: ENTROPİ ve TOPSİS Yöntemleri ile Uygulama. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 16 (2), 613-639. DOI: 10.33437/ksusbd.526458

(Global Reporting Initiative) tarafından belirlenmiş sosyal sorumluluk kriterlerine göre gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, beş katılım bankasının 2013-2017 yıllarını kapsayan döneme ait verileri, yıllık faaliyet raporlarından alınarak ENTROPİ yöntemi ile ağırlıkları belirlenmiş ve TOPSIS yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre, Kurumsal sosyal sorumluluk performansı en yüksek banka Albaraka Türk Katılım Bankası olmuştur. Diğer katılım bankaları performanslarına göre Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım Bankası olarak sıralanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, İçerik Analizi, Entropi, Topsis.

Evaluation of Corporate Social Responsibility Performances of Participation Banks: Application with ENTROPY and TOPSIS Methods

Abstract

Institutions carry out various social projects in order to improve the quality of life of the society, support the economy and education, and ensure that the cultural heritage is lived and passed on to future generations. Participation banks, one of the cornerstones of the financial sector in terms of the cash flow they provide and the size of their assets, carry out corporate social responsibility projects in addition to their basic services to support marketing and corporate reputation.marketing and institutional prestige as well as basic banking services.

In this study, it is aimed to evaluate the performance of corporate social responsibility projects carried out by participation banks operating under interest-free banking principles. This assessment was carried out according to the social responsibility criteria determined by GRI (Global Reporting Initiative). In this study, data of five participation banks for the period 2013-2017 were taken from annual reports and their weights were determined by ENTROPİ method and analyzed by TOPSIS method. According to the analysis, Albaraka Türk Participation Bank has the highest corporate social responsibility performance. Other Turkish participation banks based on their performance has been ranked as Kuwait Turk, Turkey Finans Participation Bank, Ziraat Participation Bank and Vakıf Participation Bank.

Keywords: Participation Banking, Content Analysis, Entropy, Topsis.

GİRİŞ

Dünyada İslami Bankalar olarak adlandırılan ve faizsiz bankacılık prensiplerine göre faaliyette bulunan bankalar ülkemizde 1983 yılında 83/7506 sayılı K.H.K ile “Özel Finans Kurumları” adı altında kurulmuşlardır. 2005 yılında ise 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile ticaret unvanları “Katılım Bankası” olarak yenilenmiştir. Katılım Bankaları, Türk bankacılık sisteminin içerisinde yer alan, geleneksel mevduat bankaları veya kalkınma ve yatırım bankaları gibi kendine has prosedürleri ve amaçları olan tamamlayıcı kurum niteliğindeki bankalardır (www.tkbb.org.tr, 2018). Bankacılık prosedürleri ve kredi tahsis süreci, mevduat bankalarıyla benzerlik gösterse de fon toplama ve fonu kullandırma yöntemleri mevduat bankalarından farklıdır.

Günümüzde, işletmelerin başarısı sadece iktisadi veya finansal performansları ile değil, aynı zamanda sosyal performansları ile de tespit edilerek değerlendirilmeye başlanılmış ve kurumsal sosyal sorumluluk kavramı, örgütsel literatürün önemli başlıklarından biri haline gelmiştir (Cingöz ve Akdoğan, 2012: 332). Son yıllarda işletmeler kurumsal sosyal sorumluluk veya kurumsal vatandaşlık davranışı gibi konuları, esas amaçları arasına almışlar ve ekonomik sorumlulukları dışında etik, yasal ve gönüllü birtakım sorumlulukları da yerine getirmeye başlamışlardır (Carrol, 1991:39-40). Rekabet üstünlüğü elde etmeye çalışan işletmeleri rakiplerinden farklı kılan sadece pazarladıkları mal ya da hizmetin kalitesi değil, aynı zamanda yürüttükleri sosyal sorumluluk projeleri ile topluma kattıkları değerlerdir. İşletmelerin performansları ölçülürken, finansal sonuçlarının yanı sıra, ait oldukları topluma karşı görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri, çalışanların ve kurumlarının çıkarlarını koruma ve bunlar arasında denge kurma becerileri de dikkate alınmaktadır. Bu ise sadece sosyal sorumluluk ruhunu taşıyan işletmeler için mümkün olabilmektedir. Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı bu anlamıyla işletmeler için bir “değer yaratma süreci” oluşturmuştur (Özgen, 2007: 1-6).

Çalışmanın amacı Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının GRI (Global Reporting Initiative) tarafından oluşturulmuş sosyal sorumluluk ilkelerine (kriter) göre değerlendirilmesidir. Çalışmada, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının tarihsel gelişimi ve mevcut durumu, kurumsal sosyal sorumluluk kavramının anlamı ve önemi ile önceki çalışmalar hakkında bilgi verilmiş, bankaların faaliyet raporlarındaki kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ait açıklamalar içerik analizi yöntemiyle sayısallaştırılmış ve daha sonra TOPSİS yöntemi uygulanarak bankaların sosyal sorumluluk performansları hesaplanmıştır. TOPSİS yönteminde kullanılan kriterlerin ağırlıkları ENTROPİ ile belirlenmiştir.

TÜRKİYE'DEKİ KATILIM BANKACILIĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ VE GENEL DURUMU

Katılım bankaları, mevduat bankalarına yatırılmayan tasarrufları ekonomiye kazandırmak ve tasarruf sahiplerinin birikimlerini faiz alma endişesi taşımaksızın değerlendirmelerine yardımcı olmak için faaliyete geçirilen kurumlardır (Yazıcı, 2017: 48).

Katılım bankaları, inançları gereği mevduat bankalarıyla ilişkide bulunmayan muhafazakâr insanların tasarruflarının İslami esaslara göre çalışan kurumlar tarafından finansal sistem içerisine alınmasına ve bu şekilde önemli bir sermaye birikiminin ekonomiye kazandırılmasına katkıda bulunmaktadırlar (Özgür, 2007: 68). Muhafazakâr insanların tüm birikimlerine ait tasarruflarının ekonomiye kazandırılmasının, ancak bu kesimin inançları ile çatışmayan bir banka sisteminin faaliyete geçmesiyle mümkün olabileceği düşüncesiyle (Aypek, 1988: 94-95), İslam dünyasının çeşitli ülkelerinde ve Türkiye'de de bu bankacılık sistemini hayata geçiren ve faizsiz çalışan kurumlar ortaya çıkmıştır (Pekcan, 2006: 23). Dünyada İslami finansal sistemin tarihsel gelişimi ilk olarak 1963 yılında Mısır'da kurulan Mit Ghmar Yerel Tasarruf Bankası ile başlamıştır. Daha sonra bu bankayı sırası ile; Lembaga Tabung Haji Bankası (1963, Malezya), Al-Amanah İslami Yatırım Bankası (1973, Filipinler), İslami Kalkınma Bankası (1975, Cidde), Kuveyt Finans Evi (1977, Kuveyt), Katar İslami Banka (1982, Katar), AHZ Global İslami Finans (1989, İngiltere), Muamalat Bankası (1994, Malezya), Uluslararası İslami Finansal Piyasası (2002, Bahreyn) ve Uluslararası İslami Derecelendirme Kuruluşu (2005, Bahreyn) finansal kurumlar olarak günümüze kadar gelmiştir (Emeç, 2014: 5).

Türkiye'de, ilk olarak 1975'te faizsiz esasla çalışması amacıyla Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kurulmuştur. Ancak bu banka 1978'den itibaren mevduat bankaları gibi çalıştığı için istenen başarıyı elde edememiştir. Daha sonra 16 Aralık 1983 tarihli 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesiyle Türkiye'de faizsiz bankacılık sistemi "Özel Finans Kurumu" adı altında çalışmaya başlamıştır. Bu kurumların statüleri 2005 yılından itibaren 19 Ekim 2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankalar Kanunu ile Katılım Bankası'na dönüştürülmüştür (Kaya, 2012: 167). Türkiye'de şu anda faaliyet gösteren beş tane katılım bankası (Kuveyt Türk, Albaraka Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım) bulunmaktadır (Esmer ve Bağcı, 2016: 17). Türkiye'de İslami esaslara kurulan özel finans kurumlarının (ÖFK) / katılım bankalarının (KB) kuruldukları ve faaliyete başladıkları yılları aşağıda Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılım Bankalarının Kuruluş ve Faaliyete Başlama Yılları

ÖZEL FİNANS KURUMLARI/KATILIM BANKALARI	KURULUŞ YILI	FAALİYET YILI
Albaraka Türk	1984	21 Ocak 1985
Family (Faisal) Finans	1984	2 Nisan 1985
Kuveyt Türk	1988	31 Mart 1989
Anadolu Finans	1991	1991
İhlas Finans	1995	28 Nisan 1995
Bank Asya	1996	24 Ekim 1996
Türkiye Finans	2005	30 Kasım 2005
Ziraat Katılım Bankası*	2014	12 Mayıs 2015
Vakıf Katılım bankası*	2015	26 Şubat 2016

Kaynak. Dođan, 2008: 51; *www.tkbb.org.tr

Tablo-1’de görüldüğü üzere Türkiye’de ilk kurulan faizsiz banka Albaraka Türk’tür. Bu kurumu, Family Finans ve Kuveyt Türk izlemiştir. Tamamen yerli sermaye ile kurulan ilk Türk faizsiz bankası Anadolu Finans’tır. Sonrasında 2005 yılında Anadolu Finans ve Family Finans bankalarının birleşmesiyle Türkiye Finans Katılım Bankası kurulmuştur (Bağcı, 2013: 54).

2018 yılı Temmuz dönemi itibariyle Katılım Bankaları’nın Türkiye’deki toplam bankacılık sektörü içerisinde almış olduğu pay; aktif büyüklüğü açısından 192.112 (Milyon TL) ile yüzde 5,0, toplanan fon açısından ise 128.405 (Milyon TL) ile yüzde 6,5 seviyesindedir. 2018 yılı Temmuz ayı itibariyle halen faaliyette olan beş katılım bankasının toplam şube sayısı biri yurtdışı şube olmak üzere 1060’dır (www.tkbb.org.tr). Türkiye’deki şube sayısı açısından önemli bir sayıya ulaşan katılım bankaları sosyal sorumluluk projelerinde yer alarak, bu konuyu önemsediklerini göstermişlerdir.

KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI VE ÖNEMİ

İşletme başarısı sadece ticari performansları ile değil, sosyal performansları ile de belirlenerek değerlendirilmeye başlanılmış ve kurumsal sosyal sorumluluk kavramı işletmecilik literatürünün önemli konularından biri haline gelmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk kavramı ile ilgili akademik anlamda ilk olarak tanımlama, 1953 yılında Bowen tarafından ortaya konulmuştur. Bowen (1953), kurumsal sosyal sorumluluğu, şirketlerin, toplumun değerlerine ve belirledikleri

hedeflerine uygun olarak politika takip etme, karar alma ve eyleme geçirme zorunlulukları şeklinde tanımlamıştır. Sonrasında literatürde kurumsal sosyal sorumluluğun farklı tanımlamaları da yer almıştır. Brammer ve Pavelin (2006: 437) yaptıkları çalışmada Kurumsal sosyal sorumluluk kavramını, bir işletmenin sosyal çevresine yönelik sorumluluklarını yerine getirmesi ve toplumsal sorunların çözümüne gönüllü katılımı şeklinde tanımlamışlardır. Kotler ve Lee (2017: 3)'ye göre ise kurumsal sosyal sorumluluk, örgüte ait kurumsal kaynakların kullanımıyla toplumun refahını yükseltmek için üstlenilen bir yükümlülüktür. Maignan ve Ferrell (2000: 283) ise yaptıkları çalışmada kurumsal sosyal sorumluluğu, bir firmanın paydaşlarına karşı olan hukuki, iktisadi, etik ve gönüllü sorumluluklarını yerine getirmesi şeklinde tanımlamışlardır. Buna göre, kurumsal sosyal sorumluluğun hukuki, iktisadi, etik ve gönüllü olmak üzere dört temel sorumluluk unsuru içerdiği söylenile bilinir. Bu sorumluluk türleri ve bunların beklenti ve sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Dört Türü

SOSYAL SORUMLULUK UNSURLARI	SOSYAL BEKLENTİLER	SONUÇLARI
Hukuki Sorumluluk	Toplum bir gereklilik olarak görür.	Tüm bağlayıcı yasalara uymak.
İktisadi Sorumluluk	Toplum bir gereklilik olarak görür.	Maliyetleri minimize etmek, gelirleri maksimize etmek.
Etik Sorumluluk	Toplum tarafından işletmeden beklenir.	Şüpheli uygun olmayan uygulamalardan kaçınmak.
Gönüllü Sorumluluk	Toplum tarafından işletmeden beklenir.	Toplumu destekleme programlarına katkıda bulunmak.

Kaynak. Pinkston ve Carroll, 1994: 160

Hukuki sorumluluklar, kanuni ve düzenleyici çerçeve içinde işletmelerin iktisadi sorumluluklarını yerine getirmesini ifade etmektedir. Devletin, yaptığı hukuki düzenlemelerle işletmeleri kontrol altına almayı hedeflemektedir. Rekabeti düzenleyen kanunlar, tüketiciyi korumaya yönelik kanunlar, çevreyi korumaya yönelik kanunlar ve çalışanların eşitliğini ve güvenliğini sağlayan kanunlar bu amaca dönük olarak çıkarılmıştır. Ekonomik sorumluluklar, toplumun gereksinim duyduğu ve istediği mal ve hizmetleri üretip, temin etmek için kaynakları uzun vadede verimli bir şekilde kullanması ve ürettiklerini karlı

bir şekilde satmasıdır. Sosyal sorumluluğun etik boyutu, kanuni olarak zorunlu olmayıp serbest olduğu halde örgütsel paydaşlar ve toplum tarafından beklenen ya da yasaklanan faaliyetleri ifade etmektedir. Gönüllü sorumluluk ise, diğer bir ifadesi ile hayırseverlik sorumluluğu, işletmelerin seçim ve isteklerine bağlı olarak gerçekleştirilen faaliyetleri içermektedir. Bahsedilen faaliyetler kanuni olarak emredilmemiş, zorunlu kılınmamıştır. Toplum bu tür faaliyetleri işletmelerden beklemekte ancak buna uygun davranmayan işletmeleri etik dışı diye nitelendirmektedir. Eğitim ve sanata yapılan mali destekler, huzur evi sakinlerine yönelik sosyal faaliyetler, hayvan sığınma evlerinin yapılması gibi gönüllü faaliyetler örnek olarak gösterilebilir (Farajollahi, 2016: 27-29). Tabloya göre, hukuki ve iktisadi sorumluluk toplum tarafından bir gereklilik olarak görülürken, etik ve gönüllü sorumluluk işletmelerden toplum tarafından beklenmektedir. İşletmelerin büyümesi, faaliyet alanlarının genişlemesi ve her geçen gün sayılarının artması, ekonomik ve sosyal birtakım değişimlerin yaşanmasına sebep olmuş, bu ise işletmelerin sadece pay sahiplerine değil, aynı zamanda diğer paydaşlarına karşı olan sorumluluklarının bilincine varmalarına yol açmıştır. Böylece işletmelerin ekonomik ve sosyal amaçları arasında bir denge sağlamalarının ve tüm çıkar gruplarına karşı daha şeffaf, güvenilir ve hesap verebilir olmalarının önemi artmıştır (Cingöz ve Akdoğan, 2012: 332).

İşletmelerin varlığını sürdürmek ve kârlılığı artırma kapsamında gerçekleştirdikleri ticari faaliyetlerin yanı sıra, toplumun istek ve ihtiyaçlarına duyarlı olması, çevreyi koruması ve etik davranabilmesi, diğer bir ifadeyle sosyal sorumluluk sahibi bir davranış sergilemesi sosyal sorumluluk projelerinin uygulanabilirliğini işletmeler açısından zorunlu hale getirmiştir (Çelik, 2009: 5). Bu zorunluluk ise işletmelerde kurumsal sosyal sorumluluğun önemini giderek artırmıştır. Kurumsal sosyal sorumluluğun önemini artıran sebepler ise şu şekilde sıralanabilir (Özdemir, 2007: 11):

- Uluslararası işletmeler, küresel ticaret, insan kaynakları yönetimi etkinliği ve çevresel duyarlılık kurumsal sosyal sorumlulukla ilgili endişeleri artırmıştır.
- Birleşmiş Milletler, Uluslararası Standardizasyon Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü ve Küresel Raporlama Girişimi gibi küresel ve etkin örgütler, sosyal normları standartlaştıran anlaşmaları ve ilkeleri geliştirmişlerdir.
- Müşteriler ve yatırımcılar sosyal sorumluluğa dayalı iş uygulamalarını, giderek daha fazla desteklemektedirler. Böylece sosyal konularla ilgili fırsatların ne şekilde ele alındığıyla ilgili daha fazla bilgi edinmektedirler.
- Çok sayıda etik kuralların ihlali, işletmelere karşı güvensizliği artırmış ve kurumsal kişilik, şeffaflık ve etik standartlara olan ihtiyacın artmasına neden olmuştur.

İşletmeler, kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinden birçok fayda sağlamaktadırlar; İşletmenin çevresi ile iyi ilişkiler içinde olması, paydaşların zihninde olumlu bir algıya sahip olması, örgütsel bağlılığı yüksek, motive olmuş çalışanlarının bulunması, sundukları mal veya hizmetin tercih sebebi olması bu faydalar arasında yer almaktadır (Sökmen, 2016: 177).

Kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarını titizlikle gerçekleştiren işletmeler; topluma karşı sorumlu, açık, çevreye ve insan haklarına saygılı faaliyet sürdüreceklerini ve dolayısıyla kurumsal sürdürülebilirliği sağlayacaklarını taahhüt etmiş olmaktadır (Caymaz vd, 2014: 4). Bu nedenle günümüzde yatırımcılar tarafından işletmelerden sadece finansal performanslarının iyi olması değil, aynı zamanda bu işletmelerin sürdürülebilirlik faaliyetlerine katılmaları ile birlikte kurumsal sosyal sorumluluğu gerçekleştirilmesi de beklenilmektedir (Yıldırım vd, 2017: 131).

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatür incelendiğinde sadece katılım bankalarının konu edildiği akademik çalışmaların sayısının oldukça sınırlı olduğu hem geleneksel hem de katılım bankalarını kapsayan çalışmalarda, özellikle finansal performans değerlendirmesi, müşteri algısı ve memnuniyeti ve faizsiz bankaların tüketiciler tarafından tercih edilme nedenleri vb. konular üzerinde yoğunlaştığı belirlenmiştir. Geleneksel ve katılım bankalarını karşılaştıran kurumsal sürdürülebilirlik performanslarının değerlendirilmesi ile ilgili çok az sayıda çalışma olmasına rağmen, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla yapılan bu çalışmanın bu konu ile ilgili bir ilk olması önem arz etmektedir.

Literatürde, geleneksel ve katılım bankacılığına yönelik yapılan çalışmalardan oluşan tespiti göre; kurum sayısı bakımından en az üç bankanın ve en fazla yedi bankanın ele alındığı, yıllar bakımından çalışmaların 2005-2016 arasındaki yılları kapsadığı ve araştırmalarda kullanılan yöntemler bakımından ise GRI ilişkisel analiz, SPSS istatistiksel paket programı, çok değişkenli varyans analizi, TOPSİS yöntemi ve panel veri yönteminin kullanılarak analizlerin gerçekleştirildiğinin tespiti yapılmıştır. Literatür taraması ile ilgili açıklamalar aşağıda belirtildiği üzere yıllar esas alınarak yapılmıştır.

Sakarya ve Kaya (2013), çalışmalarında, Türkiye’de faaliyet gösteren mevduat ve katılım bankalarının karşılaştırmalı analizini yapmışlar ve katılım bankalarının hangi alanlarda farklılaştığı belirlemişlerdir. 2005-2012 yıllarına ait dönemde, Türkiye’de faaliyette bulunan mevduat bankaları ile katılım bankaları panel veri yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, katılım bankalarının daha fazla öz sermaye ile çalıştıkları ve mevduat bankalarına göre,

etkinlik ve kârlılık açısından önemli bir farklılıklarının olmadığı sonucuna varılmıştır.

Dođan ve Varinli (2010), çalışmalarında, Balıkesir’de ki banka müşterilerinin kendi bankaları ile gerçekleştirdikleri kurumsal imaj algıları ve sosyal sorumluluk anlayışı arasındaki ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır. 537 katılımcıya anket uygulanmış ve müşterilerin algıladığı kurumsal imajın, sosyal sorumluluk anlayışının ilkeleri olan ekonomik, yasal ve ahlaki sorumlulukları ile pozitif yönde bir ilişkisinin mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca müşterilerin bankalarından beklentileri ve bankaların mevcut durum değerlendirmeleri arasındaki farklılığın tespiti yapılmıştır.

Farajollahi (2016), çalışmada, BIST-30’da faaliyet gösteren bankaların kurumsal sosyal sorumluluk uygulamalarının etkinlik ve verimliliğinin ölçülmesine yönelik değerlendirmeler yapmıştır. Bankacılık sektöründe, kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine yönelik projelerin etkin bir şekilde uygulandığı ve kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerinin geri dönüşümünün somut olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Özellikle, kurumların maliyet kalemi haline gelen karlılık beklentisi ile ilişkili; faaliyet, karlılık, mali ve likidite oranları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir.

Amran ve diğerleri (2017), Endonezya ve Malezya’da faaliyet gösteren İslami bankaların kurumsal sosyal sorumluluk raporlama yaklaşımlarını karşılaştırarak farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymuşlardır. Çalışmada Endonezya ve Malezya’da üçer İslami bankanın beş yıllık bir zaman dilimindeki faaliyetleri strateji, yönetim, ürün, toplumsal gelişim, sosyal hedef, çalışanlar ve çevre temaları esas alınarak analiz edilmiştir. Analizde, denklem kullanılarak her bir tema altındaki her bir banka için kurumsal sosyal sorumluluk ifşa notunun ölçülmesinde eşit ağırlıklı bir endeksleme uygulanmıştır. Çalışmada bu bölgedeki İslami bankaların sosyal sorumluluk ile ilgili girişimlerinin batı merkezli yaklaşımlardan çok farklı olduğu, her iki ülkede de İslami bankaların toplumun sosyal refahını artırmak ve ihtiyaçlarını karşılamak yerine, kendi faaliyetlerine odaklandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özçelik ve Öztürk (2014), yaptıkları çalışmada, sürdürülebilirlik raporu sunan üç bankanın (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Garanti Bankası, Akbank) sürdürülebilirlik performanslarının, gri ilişkisel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Analiz, bankaların 2011 yılı sürdürülebilirlik raporlarına göre, ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarına ilişkin saptanan oranlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizin sonucuna göre, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası sürdürülebilirlik performansı bakımından ilk sırada yer alırken, Garanti Bankası ikinci sırada, Akbank ise üçüncü sırada yer almıştır

Aras ve diğerleri (2016), yaptıkları çalışmada, biri 2013 yılında sürdürülebilirlik raporu yayımlayan katılım bankası, altısı geleneksel bankalar olmak üzere toplam yedi bankanın kurumsal sürdürülebilirlik performanslarını TOPSİS yöntemini kullanarak çok boyutlu kurumsal sürdürülebilirlik yaklaşımı ile karşılaştırmalı olarak değerlendirmişlerdir. Çalışmada sürdürülebilirliğin iktisadi ve sosyal boyutlarına ilaveten, finans ve kurumsal yönetim boyutlarını içeren beş boyutlu bir kurumsal sürdürülebilirlik modeli kullanılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, sürdürülebilirlik ile ilgili performans skorunda mevduat bankacılığı ile katılım bankacılığı arasında önemli bir farkın olmadığı tespit edilmiştir.

Yıldırım ve Çakar (2016), Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal tüketiciler tarafından giderek artan oranda tercih edilme nedenlerinin belirlenmesi amacıyla, ‘İslami Finans Kabul Modeli’ olarak adlandırılan bir model geliştirilerek, finansal müşterilerin, katılım bankacılığına bakış açılarını etkileyen faktörler belirlenmiştir. Çalışmada, hizmet kalitesi, şeffaflık, güvenilirlik, bilinirlik ve dini hassasiyet ile ilgili dört hipotez geliştirilmiştir. Türkiye’nin çeşitli üniversitelerinde görev yapan akademik personele anket çalışması yapılmıştır. Anket neticesinde toplanan veriler, yapısal eşitlik modeli yardımıyla test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, finansal müşterilerin hizmet kalitesi algısı, katılım bankalarını kullanım niyetini etkileyen en önemli faktör olarak belirlenmiştir. Önem sırası ile; bilinirlik, şeffaflık ve güvenilirlik katılım bankacılığı kullanımını etkileyen diğer faktörler olarak sıralanmıştır. Dini hassasiyet faktörünün ise, katılım bankacılığı kullanım niyeti üzerinde diğer faktörlere göre önemli bir etkiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performanslarının, GRI (Global Reporting Initiative) tarafından belirlenmiş sosyal sorumluluk kriterlerine göre değerlendirmesinin yapılmasıdır. Küresel Raporlama Girişimi (GRI), sosyal sorumluluk faaliyetlerinin tüm kurumlar tarafından bu kriterlere uygun gerçekleştirilmesini öngörmektedir. Serbest bir girişim olarak faaliyetini sürdüren Küresel Raporlama Girişimi (GRI) İlkelerini Ekonomik, Sosyal ve Çevresel olmak üzere üç temel boyutta belirlemiştir (www.globalreporting.org). **Ekonomik kriter:** Bir işletmenin kendi paydaşlarının ekonomik koşulları ile yöresel, ulusal ve uluslararası seviyelerde ekonomik sistemler üzerinde oluşturduğu etkiler ile ilgilidir. Ekonomik göstergeler; ekonomik performans, piyasa varlığı, dolaylı ekonomik etkiler ve satın alma uygulamaları başlıkları

altında toplanmıştır. **Çevresel kriter:** Bir işletmenin ekosistemler, toprak, hava ve su olmak üzere, canlı ve cansız tüm doğal sistemler üzerinde oluşturduğu etkileri ile ilgilidir (Başar, 2014: 66-67). Çevresel göstergeler; malzeme, enerji, su, biyolojik çeşitlilik, emisyonlar, atıklar, uyum, nakliye ve çevresel şikayet mekanizmalarını kapsamaktadır. **Sosyal kriter:** İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş, insan hakları, toplum ve ürün sorumluluğu başlıkları altında alt kategorileri içeren kriterlerden oluşmaktadır. İşgücü uygulamaları ve insana yaraşır iş göstergeleri; istihdam, işgücü-yönetim ilişkileri, iş sağlığı ve güvenliği, eğitim ve öğretim, fırsat eşitliği, kadın ve erkek için eşit ücret ve işgücü uygulamaları şikayet mekanizmalarıdır. İnsan hakları göstergeleri; yatırım, ayrımcılığın önlenmesi, örgütlenme ve toplu sözleşme hakkı, çocuk işçiler, zorla çalıştırma, güvenlik uygulamalarıdır. Toplum göstergeleri; yerel toplumlar, yolsuzlukla mücadele, kamu politikası, rekabete aykırı davranış, uyum ve tedarikçinin toplum üzerindeki etkileri bakımından değerlendirilmesidir. Ürün sorumluluğu göstergeleri ise; müşteri sağlığı ve güvenliği, ürün ve hizmet etiketlemesi, pazarlama iletişimi ve müşteri gizliliğini kapsamaktadır (GRI Sürdürülebilirlik Raporlaması Klavuzu).

Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmada, Kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ilişkin, 2013-2017 yıllarını kapsayan döneme ait Türkiye’de faaliyet gösteren; üçü özel sektör (Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası ve Türkiye Finans Katılım Bankası), ikisi kamu sektörü (Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası) olmak üzere toplam beş katılım bankası araştırma evrenine alınmıştır. Veriler bu bankalara ait 2013-2017 yılı faaliyet raporları, Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans Katılım Bankalarının sorumlu yöneticileri ile yapılan görüşme ve Vakıf Katılım ile Ziraat Katılım Bankalarının internet sayfasının incelenmesi sonucunda temin edilmiştir.

Albaraka Türk’ün Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Aşağıda Sıralanmaktadır:

1. Eğitim, sağlık, çevre, spor, kültür, klasik sanatlar v.b. alanlarda yürütülen projelere banka bünyesinde bulunan Bereket Vakfı aracılığı ile 5,1 milyon TL yardımda bulunulmuştur.
2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından “Sesli Kütüphane Projesi” dahilinde, görme engelli öğrencilere karne hediyesi MP4 çalar verilmiştir.
3. Bedensel engelli spor takımına “Ostim Oturarak Voleybol takımı” na sponsor olunmuştur.

4. Üniversitelerin çeşitli bölümlerinde okuyan toplamda 1907 öğrenciye Bereket Vakfı aracılığı ile burs verilmiştir.

5. Sosyal sorumluluk projeleri destekleme kapsamındaki sponsorlukları; Gpas ve Sermaye Piyasaları Kongresi, Ostim Spor Kulübü, Meridyen Destek Derneği hadis araştırma ödülleri, Hattın çelebisi Hasan Çelebi Kitabı, İstanbul Maker Faire etkinliği, 'Wake Up Fast' Albaraka garaj etkinliği, Union Of Arab Banks, Diyanet-Haseki 40. Yıl belgeseli, 'IFN Turkey Forum 2017' etkinliği, 'Ar-Ge İnovasyon' zirvesi, Miraciye Film ve 'CFO Summit 2017' etkinliği sponsorluklarıdır.

6. Geçmişten bugüne gelen hat sanatı ile ilgili kültürel mirası yaşatmak ve desteklemek amacıyla, klasik Türk İslam sanatları alanında faaliyet gösterecek, "Albaraka Sanat Akademisi ve Galerisi" ni faaliyete geçirmiştir.

7. Albaraka Türk çalışanlarının, gönüllülük esasına göre, sosyal sorumluluk projelerinde yer almalarını sağlayabilmeleri için hayır faaliyetlerinde bulunabilecekleri "İyilik Kulübü" oluşturulmuştur.

8. Türk Kızılay'ı ve Albaraka Türk arasında düzenli olarak yürütülen, kan bağışısı kampanyası kapsamında 429 personelin katılımıyla, 1287 kişinin kurtarılması gibi önemli bir sağlık projesi desteği sağlanmıştır.

9. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ile Albaraka Türk arasında gerçekleştirilen kitap bağışısı kampanyası ile 480 kitap bağışısı sağlanmıştır.

10. Albaraka Türk "Hat Koleksiyonu" sergileri kapsamında düzenlenen bu sergilerdeki koleksiyonlardan 30 eser, "Yunus Emre Enstitüsü" ismi altında Londra ve Viyana merkezlerinde sergilenmesi sağlanmıştır.

11. Albaraka Türk Sanat Galerisi; hat, ebru ve resim dallarında önemli eserler ortaya koyan, Ahmet Sabri Mandıracı'nın "40 yılın sonunda eslafın yolunda" başlıklı sergisine, ev sahipliği yapmıştır.

12. Geri dönüşüm çalışmaları ile 238 ağacın kurtarılması sağlanmıştır.

13. Yeşil Bina LEED Gold Sertifikası ile merkez binasının çevre dostu projesi gerçekleştirilmiştir.

14. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, "Albaraka Doğa Kulübü" ile iş birliği ve çalışanlarının katılımıyla, "Beykoz Riva" plajında çevre temizliği etkinliği yapmıştır.

15. Çevre örgütleri dayanışma derneğine, 500 adet fidan bağışı yapılmış ve ayrıca çalışanların yakınlarının vefatlarında ve diğer özel günlerde ile ilgili etkinliklerde fidan dikimi yapılmıştır (Albaraka Türk 2017 Faaliyet Raporu, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Eki, 2018).

Kuveyt Türk'ün Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Aşağıda Sıralanmaktadır:

1. Eğitime destek vermek adına, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi "Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finans Uygulama ve Araştırma Merkezi" binası inşasına destek olunmuştur.

2. İnsani yardım kampanyalarına destek olmak amacıyla hem bankanın hem de çalışanların destekleriyle; Afrika genelinde kuraklık ve açlıkla mücadele kampanyası adı altında Afrika yalnız Değil projesine, bununla birlikte Pakistan sel felaketine, Van depremine, Soma maden kazası mağdurlarına, 15 Temmuz dayanışma kampanyasına ve Arakan'dan zorunlu göçe maruz bırakılan mağdurlara bağış yapılarak destek olunmuştur. Bunların dışında beş yıldır destek verilen Umuda Destek Projesi kapsamında Kansersiz Çocuklar Umut Vakfı'nın (KAÇUV) Aile Evine toplamda 1 milyon 629 bin TL katkı sağlanmıştır.

3. Kültürel mirası yaşatmak adına hayata geçirilen restorasyon projeleri arasında; İstanbul'da Ortaköy (Büyük Mecidiye) Camii, Azapkapı Saliha Sultan Sebili, Bursa'da Kozahan Şadırvanı ve Bestekar İtri'nin kabrinin restorasyonları yapılmıştır.

4. Kültürel mirası yaşatmak amacıyla, "Kaybolan Meslekler" ve "Kaybolan Çeşmeler" adını taşıyan iki adet kitap yayınlanmıştır.

5. Evliya Çelebi Hac Yolu" kitabı ile aynı adı taşıyan, bir belgesel film çekilmiş ve bir fotoğraf sergisi düzenlenmiştir.

6. Yapılan restorasyon ile açığa çıkan izleri, bellekte tutmak amacıyla "Büyük Mecidiye Camii ve Ortaköy" isimli kitap yayınlanmıştır. Ayrıca "Kuşların Şarkısı" isimli çocuk kitabı çıkarılmıştır. Ünlü bir edebiyatçı, şair ve aynı zamanda mutasavvıf olan Feridüddin Attar'ın kaleme aldığı eserden hareketle hazırlanan "Mantık'ta Tayr – Kuşların Şarkısı" isimli öykü kitabı yayınlanmış ve kitapla aynı adı taşıyan minyatür sergisi düzenlenmiştir (Kuveyt Türk 2017 Faaliyet Raporu, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Eki, 2018).

Türkiye Finans'ın Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Aşağıda Sıralanmaktadır:

1. İçinde bulunduğumuz topluma değer katan projelerden biri olan Şeb-i Arus İstanbul 2016 anma töreni ana sponsorluğu.

2. On üç bin kişilik kapasitesiyle çok sayıda ulusal ve uluslararası maç, konser ve etkinliğe ev sahipliği yapan Fenerbahçe Ülker basketbol takımına ait Ülker Sports Arena ana sponsorluğu yapılmıştır.

3. 650 yılı geride bırakan tarihiyle, olimpiyatlardan sonra Dünyanın en uzun geçmişe sahip spor etkinliklerinden biri olan, “Kırkpınar Yağlı Güreşleri” için 2013, 2014 ve 2015 yılları sponsorluğu yapılmıştır.

4. İstanbul dışında faaliyet gösteren, markalaşma yönünde önemli adımlar atan Türk şirketlerine karşı, farkındalığı artırmak amacıyla düzenlenen “Anadolu Markaları Yarışması” na üç yıl süresince sponsor olunmuştur.

5. Dünyada, 1988 yılından bu yana 130 şehirde ve 7 milyondan fazla kişiye ulaşan, ziyaretçilerinin görme duyularını kullanmadan tamamen karanlık bir ortamda günlük yaşam deneyimlerini sağlayan, “Karanlıkta Diyalog Sergisi” adı altında etkinliğin İstanbul’da gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

6. Down sendromlu gençlerin, sosyal hayata katılmalarını teşvik etmek amacıyla geliştirilen ve İstanbul’un farklı noktalarında hizmet veren “Mobil Down Cafe” (Seyyar Down Kafe) uygulamasına destek olunmuştur.

7. Mersin’de düzenlenen 17. Uluslararası Akdeniz oyunları süresince, Mersin ve Adana’da kurulan iki sabit ve iki mobil şubeyle tüm katılımcılara bankacılık ve diğer finans ile ilgili konularda hizmet verilmiştir (Türkiye Finans 2017 Faaliyet Raporu, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Eki, 2018).

Vakıf Katılım'ın Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Aşağıda Sıralanmaktadır:

1. Kültürel ve tarihi mirasımıza ait eserleri yeniden hatırlatmak, geleceğe taşımak ve günümüz mimari projelerine ilham kaynağı olmak amacıyla, Osmanlının nezaket, zarafet ve iyilik temelleri üzerine kurduğu yaşam felsefesini, mimari olarak anlattığı en güzel eserler arasında yer alan “Kuş Evleri” yenileme projelerine destek olunmuştur. Bu proje kapsamında; Sultan III Mustafa ve III Selim Türbesi-Kuş Evi, Yeni Valide Camii-Kuş Evi, Darphane-i Amire- Kuş Evi, Bereketzade Ali Efendi Camii-Kuş Evi, İshakpaşa Sarayı-Kuş Evi yer almaktadır.

2. 2017 yılında, “Nesilden Nesile Kuş Evleri” tasarım ve fotoğraf yarışması düzenlenmiştir.

3. Tüm sosyal faaliyetler katılım bankacılığı prensipleri çerçevesinde açıklık ve şeffaflık sürdürülebilirlik ilkesi değerleri ile gerçekleştirilmiştir.

4. Teknolojik gelişmeler yakından takip edilerek müşterilere yenilikçi ürün ve hizmet sunulması ile ilgili sosyal bankacılık anlayışı benimsenmiştir.

5. Çevre ve yaşam kalitesini koruma ve artırma anlayışını tüm faaliyetlerde temel alınarak, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve refah seviyesini yükseltme gayretlerinin devamlılığı sağlamıştır.

6. Türkiye'nin faizsiz finans merkezi olmasına katkı sağlayacak finansal ve sosyal projeleri desteklemiştir (<https://www.vakifkatilim.com.tr/faaliyet-raporu-2017.pdf>, 19.07.2018).

Ziraat Katılım'ın Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Aşağıda Sıralanmaktadır:

1. Müşteri odaklı hizmet anlayışını benimseyen ve müşteri memnuniyetini sürekli artırma yönünde benimsenen “Şikayet Hattı Projesi” gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, 2017 yılı ISO10002:2014 Müşteri Memnuniyeti Yönetim Sistemi kalite belgesi alınmıştır.

2. Banka, sektörel büyüme stratejisinde ve kurumsal sürdürülebilir performansın artırılmasında en büyük payın insan kaynağı olduğu bilinciyle personeline gerekli ekonomik ve sosyal açıdan yatırım yaparak, kurum içi yetenekleri elinde tutmuş ve değerlendirilmiştir.

3. Banka çalışanlarının kurum içi mesleki gelişmelerinin planlı bir şekilde yönetilmesi kapsamında, kişisel performans gelişimleriyle birlikte akademik kariyerlerinin de geliştirilmesi amacıyla üniversiteler ile iş birliği yapılmıştır (<https://www.ziraatkatilim.com.tr>, 19.07.2018).

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, bankaların faaliyet raporlarındaki kurumsal sosyal sorumluluk faaliyetlerine ait açıklamalar içerik analizi yöntemiyle sayısallaştırılmış ve daha sonra TOPSİS yöntemi uygulanarak bankaların sosyal sorumluluk performansları hesaplanmıştır. Temel nitel araştırma yöntemlerinden biri olan İçerik Analizi, bir ya da birden fazla metinde belirli sayıda kelime ya da kavramların sayısal değerini belirlemek için kullanılan bir yöntemdir (Aras vd, 2016: 68). Bu yöntemde açıklama miktarı, metindeki sayfa sayısı, kelime sayısı veya cümle

sayısı ile belirlenmektedir (Hackson ve Milne 1996: 85; Milne ve Adler 1999: 244).

Çok kriterli karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS, Hwang and Yoon (1981) tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemde çok sayıda ve genellikle birbirleriyle uyuşmayan kriterlerin optimize edilmesi amaçlanmaktadır. Alternatiflerin yalnızca dolaylı olarak bilindiği, sürekli bir karar sorununun çözümünde kullanılan bir yöntemdir (Cho, 2003: 1100). Yöntemde, seçilen alternatifin ideal çözüme en yakın, ideal olmayan çözüme de en uzak noktada olması beklenmekte, 0 ile 1 arasında değişen bir puan oluşturularak alternatiflerin mevcut kriterlere göre, en iyiden en kötüye doğru sıralaması yapılmaktadır. TOPSIS yönteminde kullanılan kriterlerin ağırlıkları ENTROPİ ile belirlenmiştir.

ENTROPİ, nitel verilerin kendisi tarafından sağlanan faydalı bilgilerin miktarını ölçmek için kullanılan bir yöntemdir (Wu vd, 2011: 5163). Bu yöntem, temel olarak ağırlık kriterlerini derecelendirmede kullanılır (Abdullah ve Otheman, 2013: 26). Çalışmada, TOPSIS alt kriterlerini oluşturan birer ENTROPİ ağırlık kriterleri belirlenerek performans analizi yapılmıştır.

Bu çalışmada, açıklama miktarının tespitinde kelime sayıları ele alınarak analiz yapılmıştır. ENTROPİ ve TOPSIS yöntemi ile gerçekleştirilen hesaplama aşamaları aşağıda sıralanmıştır.

ENTROPİ İle Kriter Ağırlıklarının Hesaplanması

1.Aşama: Alternatif Matrisin Belirlenmesi: Katılım bankalarından temin edilen verilere göre, hazırlanan alternatif karar matrisi Tablo 3'te gösterilmiştir.

Karar matrisindeki katılım bankalarına ait ekonomik, sosyal ve çevresel kriter rakamlarının tespiti, her bir katılım bankasının sosyal sorumluluk faaliyet raporundaki kelime sayıları esas alınarak belirlenmiştir.

Tablo 3. Alternatif Karar Matrisi

	Max	Max	Max
Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Albaraka Türk	125	123	56
Kuveyt Türk	87	79	26
Türkiye Finans	88	72	45
Vakıf Katılım	72	33	37
Ziraat Katılım	51	50	27

Z. Hatunoğlu - H. Satır - F. Yaşar Katılım Bankalarının Kurumsal...

Max	125	123	56
-----	-----	-----	----

Karar matrisindeki satırlar sıralamaya tabi tutulan karar alternatiflerini ve sütunlar da değerlendirme kriterlerini göstermektedir. Bu çalışmada 5 karar alternatifi ve 3 değerlendirme kriteri kullanılarak matris oluşturulmuştur. Bunların içerisinde de maksimum değerleri gösteren 125, 123 ve 56 rakamları alınarak normalizasyon matrisinin belirlenmesi yapılmıştır.

2.Aşama: Alternatif Kriterlere Göre Normalizasyon Matrisinin Belirlenmesi: Tablo 3'te belirlenen karar matrisinden yararlanılıp fayda ve maliyet kriterleri hesaplanarak Tablo 4'te gösterilmiştir. Ayrıca her bir kriter değeri, bulunduğu sütun toplamına bölünerek hesaplanmış, normalize edilmiş karar matrisi Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Fayda ve Maliyet Kriterlerinin Hesaplanması

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Albaraka Türk	1	1	1
Kuveyt Türk	0,69600	0,64228	0,46429
Türkiye Finans	0,70400	0,58537	0,80357
Vakıf Katılım	0,57600	0,26829	0,66071
Ziraat Katılım	0,40800	0,40650	0,48214
TOPLAM	3,38400	2,90244	3,41071

Karar matrisinin fayda ve maliyet kriterlerine göre hesaplanmış değerlerinin yer aldığı Tablo 4'teki veriler, her bir alternatif için sütun değerinin en büyük sütun değerine bölünmesi suretiyle elde edilmiştir. Örneğin; Albaraka Türk alternatifi için ekonomik kriteri hesaplama işlemi Tablo 3'te görülen sütun değerinin (125) en büyük sütun değerine bölünmesiyle elde edilmiştir. Aynı şekilde diğer alternatifler için de hesaplama yapılarak fayda ve maliyet kriter değerleri bulunmuştur. Ayrıca her bir alternatif için kriter değeri, sütun toplamına bölünerek normalize edilmiştir. Normalize edilmiş karar matrisi Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Normalize Karar Matrisi (N_{ij} Matrisi)

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Albaraka Türk	0,29551	0,34454	0,29319
Kuveyt Türk	0,20567	0,22129	0,13613
Türkiye Finans	0,20804	0,20168	0,23560
Vakıf Katılım	0,17021	0,09244	0,19372
Ziraat Katılım	0,12057	0,14006	0,14136

3. Aşama: B_{ji} ve K Değerlerinin Belirlenmesi: Tablo 5'teki her bir kriter değerinin (N_{ij}) doğal logaritma değerleri alınarak (\ln_{ij}), elde edilen logaritma değeri ile kendi değeri çarpılarak Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. $N_{ij} \times \ln_{ij}$ Değerleri

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Albaraka Türk	-0,36024	-0,36712	-0,35973
Kuveyt Türk	-0,32527	-0,33377	-0,27146
Türkiye Finans	-0,32663	-0,32290	-0,34059
Vakıf Katılım	-0,30140	-0,22011	-0,31796
Ziraat Katılım	-0,25507	-0,27531	-0,27656
Toplam	-1,56860	-1,51922	-1,56630

Tablo 6'daki değerler, Tablo 5'te yer alan normalize edilmiş değerler ile bu değerlerin logaritma değerleri çarpılarak elde edilmiştir. Daha sonra elde edilen bu değerlerin toplamı " $-k = -(1/\ln 5) = -0,621335$ " değeri ile çarpılarak her bir kriter için E_{ij} entropi değeri bulunmuştur. Alternatiflerin her bir kriteri için hesaplanan entropi değerleri Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7. B_{ij} Değerleri

	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
E _{ij}	0,97462	0,94394	0,97319

4. Aşama: F_{ij} Değerlerinin Belirlenmesi: Belirlenen her bir B_{ij} değerinden 1 düşülerek F_{ij} değerleri belirlenmiştir ve sonuçları Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8. F_{ij} Değerleri

	Ekonomik	Sosyal	Çevresel	Toplam
D _{ij}	0,02538	0,05606	0,02681	0,10824

Tablo 8’deki değerler, Tablo 7’de bulunan her bir kritere ait değer 1’den çıkarılması sonucu bulunmuştur. Örneğin, Tablo 8’de yer alan “Ekonomik kriter değeri” Tablo 7’de yer alan 0,97462 değerinin 1 sayısından çıkarılmasıyla elde edilmiştir.

5.Aşama: Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi: Entropi kriter ağırlıkları hesaplanarak sonuçları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Entropi Kriter Ağırlık Değerleri

	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
W _j	0,23445	0,51790	0,24765

Tablo 9’da katılım bankalarının sosyal sorumluluk faaliyet kriterleri hesaplanmıştır. En yüksek Entropi kriter ağırlığına sahip olan sosyal kriter (0,51790), en önemli performans kriteri olarak gösterilebilir. Diğer taraftan çevresel kriter değerinin 0,24765 ve ekonomik kriter değerinin 0,23445 olarak bulunması bu iki kriterin ağırlık performanslarının birbirine yakın olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca tabloda görülen 3 kritere ait ağırlık değerlerinin toplamı 1’e eşittir. Buna göre sosyal kriter ağırlığının; ekonomik ve çevresel kriter ağırlıklarının toplamından daha büyük olduğu görülmektedir. Burada elde edilen sosyal sorumluluk kriter ağırlık değerleri, performans değerlerinin hesaplanacağı TOPSIS yönteminde kullanılacaktır.

TOPSİS Yöntemi İle Performans Değerlerinin Hesaplanması

1.Aşama: Karar Matrisinin Belirlenmesi: Katılım bankalarının faaliyet raporlarından temin edilen verilere göre hazırlanan alternatif karar matrisi Tablo 3'te gösterilmiştir.

2.Aşama: Alternatif Karar Matrisinin Normalizesi: Her bir sütundaki değer kendi sütunundaki değerlerin kareleri toplamının, kareköküne bölünmesi ile hesaplanmıştır ve sonuçları Tablo 10'de gösterilmiştir.

Tablo 10. Normalize Karar Matrisi

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Albaraka Türk	0,63522	0,70845	0,62866
Kuveyt Türk	0,44211	0,45502	0,29188
Türkiye Finans	0,44720	0,41470	0,50517
Vakıf Katılım	0,36589	0,19007	0,41536
Ziraat Katılım	0,25917	0,28799	0,30310

Tablo 10'da üstünlükleri sıralanmak istenen karar birimlerine ait kriter değerlerinin, normalize edilmiş karar matrisi verilmiştir. Buna göre Albaraka Türk için ekonomik kriter değeri, Tablo 3'te gösterilen başlangıç matrisindeki sütun değeri ile kendi sütunundaki değerlerin karelerinin toplamının, kareköküne bölünerek elde edilmiştir. Böylece tüm karar birimleri için aynı şekilde kriter değerleri bulunarak normalize edilmiş karar matrisi oluşturulmuştur.

3.Aşama: Kriter Ağırlıkları Matrisinin Oluşturulması: Karar matrisi değerlerinin ağırlık katsayıları, (Q) ile çarpılarak ağırlıklandırılmış karar matrisi belirlenmiştir. Sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. ENTROPİ Kriter Ağırlıkları

	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Wj	0,23445	0,51790	0,24765

4.Aşama: Poz. – Neg. İdeal Çözüm Setlerinin Belirlenmesi: Normalize edilmiş ağırlıklı karar matrisinde, her kriterin kendi sütunundan, pozitif ideal çözüm için pozitif ideal (S*) ve negatif ideal çözüm için negatif ideal (S-) tutarları alınarak pozitif ideal ve negatif ideal çözüm tutarları belirlenmiştir. Sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Ağırlıklandırılmış Karar Matrisi ve Poz.-Neg. İdeal Çözüm Setleri

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel
Albaraka Türk	0,14892	0,36691	0,15569
Kuveyt Türk	0,10365	0,23566	0,07228
Türkiye Finans	0,10484	0,21478	0,12511
Vakıf Katılım	0,08578	0,09844	0,10286
Ziraat Katılım	0,06076	0,14915	0,07506
A* (Max)	0,14892	0,36691	0,15569
A- (Min)	0,06076	0,09844	0,07228

5.Aşama: İdeal Uzaklık Kriterlerinin Belirlenmesi: Tablo12’de ki her bir değerden pozitif ideal ve negatif ideal tutarları düşülerek, önce pozitif ve daha sonra da negatif ideal uzaklık tutarları hesaplanmıştır. Pozitif ideal uzaklık değerleri Tablo 13’te gösterilmiştir. Negatif ideal uzaklık değerleri ise Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Pozitif İdeal Uzaklık Değerleri

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel	Toplam	Karekök	S ⁺
Albaraka Türk	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
Kuveyt Türk	0,00205	0,01723	0,00696	0,02623	0,16197	0,16197
Türkiye Finans	0,00194	0,02314	0,00094	0,02602	0,16132	0,16132
Vakıf Katılım	0,00399	0,07208	0,00279	0,07885	0,28081	0,28081
Ziraat Katılım	0,00777	0,04742	0,00650	0,06169	0,24838	0,24838

Tablo 13'te kriterlere ait pozitif ideal (A^+) çözüm değerleri kullanılarak, alternatiflerin pozitif uzaklıkları Öklid bağıntısı ile hesaplanmıştır. Bu hesaplama işleminde normalize matris esas alınarak A^+ değerleri, ağırlıklı değerlerden kareleri alınmıştır. Daha sonra satır toplamalarının karekökü alınarak S^+ değerleri elde edilmiştir.

Tablo 14. Negatif İdeal Uzaklık Değerleri

Bankalar	Ekonomik	Sosyal	Çevresel	Toplam	Karekök	S^-
Albaraka Türk	0,00777	0,07208	0,00696	0,08681	0,29463	0,294629
Kuveyt Türk	0,00184	0,01883	0,00000	0,02067	0,14377	0,143766
Türkiye Finans	0,00194	0,01353	0,00279	0,01827	0,13516	0,135159
Vakıf Katılım	0,00063	0,00000	0,00094	0,00156	0,03951	0,039512
Ziraat Katılım	0,00000	0,00257	0,00001	0,00258	0,05079	0,050787

Tablo 14'te kriterlere ait negatif ideal (A^-) değerleri kullanılarak alternatiflerin, negatif uzaklıkları Öklid bağıntısı ile hesaplanmıştır. Bu hesaplama işleminde normalize matris esas alınarak A^- değerleri ağırlıklı değerlerden çıkarılarak kareleri alınmıştır. Daha sonra satır toplamalarının karekökü alınarak S^- değerleri elde edilmiştir.

6.Aşama: İdeal Çözüm Değerlerinin Belirlenmesi: İdeal çözüm, göreceli yakınlık değerleri hesaplanmış ve sonuçları Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15. TOPSİS Yöntemine Göre Performans Sıralaması

Bankalar	S^+	S^-	C^*	Sıralama
Albaraka Türk	0,00000	0,294629	1,00000	1
Kuveyt Türk	0,16197	0,143766	0,47023	2
Türkiye Finans	0,16132	0,135159	0,45588	3
Vakıf Katılım	0,28081	0,039512	0,12335	5

Z. Hatunoğlu - H. Satır - F. Yaşar Katılım Bankalarının Kurumsal...

Ziraat Katılım	0,24838	0,050787	0,16976	4
----------------	---------	----------	---------	---

Tablo 15'e göre, 2013-2017 dönemi itibariyle Türkiye'de faaliyet gösteren katılım bankalarının TOPSIS yöntemine göre hesaplanan "C*" değerleri incelendiğinde, Albaraka Türk'ün ilk sırada Vakıf Katılım 'ın son sırada yer aldığı ve bunun yanı sıra Kuveyt Türk'ün ikinci, Türkiye Finans'ın üçüncü ve Ziraat Katılım 'ın ise dördüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Devlet katılım bankalarının performans sıralamasında en sonda yer almalarının nedeni olarak Ziraat Katılım Bankası'nın 2015, Vakıf Katılım Bankası'nın 2016 yılında faaliyetine başlamış olması nedeniyle analize tabi tutulan verilerin sayıca az olması gösterilebilir.

ARAŞTIRMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bankalar finans sektörünün temel yapı taşlarıdır. Toplumun inanç, ahlak, kültür vb. değerlerine göre farklılaştırılmış hizmet sunma anlayışı ile ortaya çıkan katılım bankaları son yıllarda kurumun temel amaçlarını gerçekleştirmenin yanı sıra topluma hizmet etmek adına kurumsal sosyal sorumluluk projelerini de yürütmektedirler. Katılım bankalarının bu sosyal projeler ile, içinde buldukları çevreye olan etkileri büyüdükçe, toplumun da bu kurumlara bakış açısı o oranda değişebilecek ve bu durum katılım bankalarının sektördeki payının artmasına olumlu katkı sağlayabilecektir.

Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren beş adet katılım bankasına ait 2013-2017 yılı faaliyet raporları kullanılarak, kurumsal sosyal sorumluluk performansları analiz edilmiştir. Analizin ilk kısmında, bankaların sosyal sorumluluk faaliyetleri içerik analizi ile sayısallaştırılmıştır İkinci kısmında ise, ENTROPİ yöntemi ile bankaların gerçekleştirdikleri sosyal sorumluluk faaliyetlerinin kriter ağırlıklarının hesaplanması yapılmıştır. Belirlenen sonuca göre, 0,51790 değeri ile birinci sırayı sosyal kriter, 0,24765 değeri ile ikinci sırayı çevresel kriter ve 0,23445 değeri ile de üçüncü sırayı ekonomik kriter oluşturmuştur. Üçüncü kısımda ise, ENTROPİ Ağırlıklarıyla TOPSIS yöntemi uygulanarak, katılım bankalarının kurumsal sosyal sorumluluk performans sıralaması gerçekleştirilmiştir. Bu sonuca göre, kurumsal sosyal sorumluluk performansı en yüksek banka 1,00000 değeri ile Albaraka Türk Katılım Bankası olmuştur. İkinciliği 0,47023 değeri ile Kuveyt Türk, üçüncülüğü 0,45588 değeri ile Türkiye Finans, dördüncülüğü 0,16976 değeri ile Ziraat Katılım ve son sırayı ise 0,12335 değeri ile Vakıf Katılım Bankasının aldığı görülmüştür.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlar, bankacılık sektöründe faaliyette bulunan katılım bankalarının yöneticilerine sosyal sorumluluk performansları hakkında bilgi sağlamanın yanı sıra katılım bankalarının paydaşlarına da bu kurumlarla

ilgili alacakları kararlarda yardımcı olabilecektir. Sektördeki katılım bankalarının sayısının az olması, analizin 5 yılı kapsamına karşın iki katılım bankasının (vakıf ve ziraat katılım) faaliyete başlama yıllarından dolayı analize tabi tutulan süresinin diğer katılım bankalarına göre daha kısa olması çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdullah, Lazim ve Otheman, Adawiyah (2013), “**A New Entropy Weight for Sub-Criteria in Interval Type-2 Fuzzy TOPSIS and Its Application**”, Intelligent Systems and Applications, Vol.5, No.2, pp. 25-33.
- Amran, Azlan - Fauzi, Hasan - Purwanto, Yadi-Darus, Faizah - Yusoff, Haslinda - Zain, Mustafa Muhammed - Naim, Dayang Milianna - Nejati, Mehran (2017), “**Social Responsibility Disclosure in Islamic Banks: a Comparative Study of Indonesia and Malaysia**”, Journal of Financial Reporting and Accounting Vol. 15, No:1, 2017, pp. 99-115.
- Aras, Güler - Tezcan, Nuray - Kutlu Furtuna, Özlem (2016), “**Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığında Kurumsal Sürdürülebilirlik Performansının TOPSIS Yöntemiyle Karşılaştırılması**”, Dergi Park Akademik, İstanbul Management Journal, Cilt:27, Sayı:81, ss. 58-81.
- Atar, Abdulkadir (2017), “**Başlangıcından Günümüze Dünyada ve Türkiye’de İslami Bankacılığın Genel Durumu**”, Journal of History Culture and Art Research, Vol.6, No:4, pp. 1029-1062.
- Aypek, Nevzat (1988), “**Türk Sermaye Piyasasında Özel Finans Kurumlarının Yeri ve İşleyişi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bağcı, Haşim (2013), “**Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarının Karlılık Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Karşılaştırılması**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Başar, Banu (2014), “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Finansal Performans Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul’da İşlem Gören Kimya-Petrol-Plastik Sektörü Şirketleri Üzerine Bir Araştırma**” Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 2, ss. 66-67.

- Brammer, Stephen J. ve Pavelin, Stephen (2006), “**Corporate Reputation and Social Performance: The Importance of Fit**”, Journal of Management Studies, Vol.43, No.3, pp. 435-455.
- Carroll, Archie B. (1991), “**The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Monal Management of Organizational Stakeholders**”, Business Horizonns, July-August, pp. 39-48.
- Caymaz, Ebru - Soran, Semih - Erenel, Fahri (2014), “**İşletmelerde Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk İlişkisi: Küresel İlkeler Sözleşmesi Türkiye Örneđi**”, 13. Ulusal İşletmecilik Kongresi, May 2014, ss. 1-5.
- Cho, Keun Tae (2003), “**Multicriteria Decision Methods: An Attempt to Evaluate and Unify**”, Matematical and Computer Modelling, Pergamon, Vol.37, No.9-10, pp. 1099-1119.
- Cingöz, Ayşe ve Akdoğan, A. Asuman (2012), “**İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri: Kayseri İli’nde Bir Uygulama**”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2012 16 (3): ss. 331-349.
- Çelik, Tuba (2009), “**Özel Sektör Kuruluşlarının Sosyal Sorumluluk Kavramına Yaklaşımı: Konya Örneđi**”, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dođan, Serap (2008), “**Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneđi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Emeç, Ömer (2014), “**Katılım Bankacılığının Tarihi ve Geleceđi**”, İşletme Tezsiz Yüksek Lisans Programı Bitirme Projesi, İstanbul Şehir Üniversitesi İşletme Enstitüsü, İstanbul.
- Esmer, Yusuf ve Bağcı, Haşim (2016), “**Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneđi**”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, cilt:8, Sayı:15, ss. 17-30.
- Fanajollahi, Farhoud (2016), “**Bankacılık Sektöründe Kurumsal Sosyal Sorumluluk Açıklamalarının Finansal Performans Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi: BIST-30’da Bir Uygulama**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

- Hackston, David ve Milne, Markus J. (1996), “**Some Determinants of Social and Enviromental Disclosures in New Zealand Companies**”, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 9, No. 1, pp. 77-108.
- Kaya, Ferudun (2012), **Bankacılık Giriş ve İlkeleri**, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Kotler, Philip ve Lee, Nancy (2017), **Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 2. Baskı, (Çeviri: Sibel Kaçamak), MediaCat Yayınları, İstanbul.
- Maignan, Isabella ve Ferrell, O. C. (2000), “**Measuring Corporate Citizenship in Two Countries: The Case of the United States and France**”, Journal of Business Ethics, No.23, pp. 283-297
- Milne, J. Markus ve Adler, Ralph W. (1999), “**Exploring the Reliability of Social and Environmental Disclosures Content Analysis**”, Accounting, Auditing & Accountability Journal, Vol. 1, No. 2, pp. 237- 256.
- Ömürbek, Nuri ve Aksoy, Esra (2016), “**Bir Petrol Şirketinin Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri İle Performans Değerlendirmesi**”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı:3, ss. 723-756.
- Özçelik, Funda ve Avcı Öztürk, Burcu (2014), “**Evaluation of Banks’ Sustainability Performance in Turkey with Grey Relational Analysis**”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:63, ss. 189-209.
- Özdemir, Halil (2007), “**Çalışanların Kurumsal Sosyal Sorumluluk Algılamalarının Örgütsel Özdeşleşme, Örgütsel Bağlılık ve İş Tatminine Etkisi: OPET çalışanlarına Yönelik Uygulama**”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgen, Ebru (2007), “**Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi**”, D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı: 8, ss. 1-6.
- Özgür, Ersan (2007), “**Katılım Bankalarının Finansal Etkinliği ve Mevduat Bankaları İle Rekabet Edebilirliği**”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Pekcan, Mümin (2006), “**Katılım Bankacılığı Faaliyetleri ve Muhasebe Sistemi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Z. Hatunoğlu - H. Satır - F. Yaşar Katılım Bankalarının Kurumsal...

Pinkston, Tammie S. ve Carroll, Archie B. (1994), “**Corporate Citizenship Perspective and Forgein Direct Investment in the US**”, Journal of Business Ethics, Vol.13, No.3, pp. 157-169.

Sakarya, Burçhan ve Kaya, Yasemin (2013), “**Katılım Bankaları Mevduat Bankalarından Farklı mı Çalışıyor?**”, International Congress Economics I, 24-25 Ekim, Ankara/Turkey, ss. 1-13.

Sökmen, Alptekin (2016), **Meslek Etiđi Örgütsel ve Yönelisel Etik Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, 1. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.

Wu, Jie; Sun, Jiasen; Liang, Lliang ve Zha, Yingchun (2011), “**Determination Of Weights For Ultimate Cross Efficiency Using Shannon Entropy**”, Expert Systems with Applications, Vol.38, No:1, pp. 5162-5165.

Yazıcı, Mehmet (2017), **Bankacılığa Giriş**, 5. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul.

Yıldırım, Gülçin - Kocamış Uzun, Tuğçe - Kuzu, Serdar (2017), “**Finansal Performansın Sürdürülebilirlik Raporlaması Üzerine Etkisi: BİST100 Şirketleri Üzerinde Bir İnceleme**”, 4. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, ss. 131.

Yıldırım, İsmail ve Cakar, Recep (2016), “**A Study on the Factors İnfluencing the Preference of İslamic Banking**”, Press Academia Procedia, Global Business Research Congress, 26-27 May, İstanbul/Turkey, pp. 552-563.

Yücel Dođan, Serap ve Varinli, İnci (2010), “**İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Anlayışı ve Kurumsal İmaj İlişkisi: Banka Müşterilerine Bir Araştırma**”, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:6, Yıl:6, Sayı:2, ss. 1-26.

<https://www.globalreporting.org/standards> (18.07.2018).

<http://www.tkbb.org.tr> (02.08.2018).